

Austatud lugeja!

Selle aasta kevadel möödus 30 aastat Riigikohtu taasasutamisest. Toome lugejani sel puhul Tartu Ülikooli aulas peetud akadeemilise juubeliaktuse kõned. Aga mitte ainult. Euroopa Kohtu kohtujurist ja eri astme Eesti kohtunikud kirjutavad põhiseaduslikkuse järelevalve korraldusest, kohtunike valimisest, andmekaitsest ja muidugi kohtupraktikast.

Riigikohtu tähtsust Eesti juristidele ei ole võimalik üle hinnata. Teadlane võib õigust analüüsida kui tahes asjatundlikult; see, milline õigus tegelikult on, otsustab Maarjamaal lõppastmes Riigikohus. Nii olemegi juba mõnda aega olukorras, kus suur osa juristide täienduskoolitusi kannavad pealkirja „Riigikohtu praktikast [...]õiguses“. Kohtus ei vaielda niivõrd selle üle, kuidas tõlgendada seadust, vaid kuidas õigesti aru saada Riigikohtu praktikast. Riigikohus on muulgi moel suunanäitaja. Oli aeg, kus Riigikohtu otsused olid lihtsad ja lühikesed. Siis olid sellised ka maa- ja ringkonnakohtute lahendid. Rait Maruste ütleb oma kõnes, et kohtute töökoormust ei reguleerita kohtunike arvu ja raha hulgaga, vaid menetlusreeglite ja kohtuväliste vaidluste lahendamise võimalustega. Omalt poolt lisan: ka Riigikohtu lahenditega. Sest Riigikohus on meie eeskuju, majakas.

Lugesin hiljuti mõttekäiku, et inimesed räägivad oma kuningatest õigust ainult väljaspool riigipiire ja sealgi mitte alati – äraandjad kiruvad, viha pärast. Riigikohtu lahendid on saanud turmtuld ka Eesti riigi sees. Juridical on selleks lausa eraldi rubriik: *speculum practici*. Tõsi, see ei ole mõeldud niivõrd kritiseerimiseks, kui kohtupraktika analüüsiks. Sageli paneb sulge haarama aga just rahulolematust. Sellest hoolimata seisab juba aastaid *Juridica* tagakaanel teiste toetajate hulgas ka Riigikohtu logo. Kriitika talumine on tugevuse märk. Loodetavasti ei saa sellest kunagi upsakus stiilis „las koerad hauguvad“, vaid valdavaks jääb Ivo Pilvingu tõdemus: mõistagi tuleb seaduse rakendamisel ette vigu. Seda enam, et toimitakse kahe vastandliku mõttelaadi levialas. Nii ütleb Ivo Pilving, et Eesti kehtiv põhiseadus ei näe ette kohturiiki; kohus ei tohi end hakata tundma ülimuslikuna parlamendi suhtes. Julia Laffranque tõdeb aga, et kohus etendab silmatorkavat osa ka õiguse edasiarendamisel, mh siis, kui poliitikud ei ole suutnud kompromissi saavutada. Kumb siis?

Sellesamas loetud raamatus küsis valitseja, mida räägivad temast võõramaalased, kes on tema maal käinud. Vastus oli: „Muinasjutte!“ Meil räägitakse muinasjutte Saksa õigusest. Professor Marju Luts-Sootak manitseb Saksa õiguse ja õigusteaduse kasutamisel ettevaatusele, seda enam, et Eesti on teinud sealt pistelisi noppeid („rosinate tagaajamine saias“). Meie oma õigusteadust ei asenda miski, ka mitte Riigikohtu praktika.

Villu Kõve ütleb, et kohus peab kontrollima, kas ta on õigusemõistmisel ka õiglane. Kui teisiti ei saa, siis Marju Luts-Sootaki parafraaseerides tuleb siingi ehk appi Saksa päike. Triin Uusen-Nacke kirjutab, et perekonnaseaduse §-le 133 ei omista Eesti kohtud praktilist tähendust (!). Tegemist on normiga, mis defineerib perekonnaliikmete omavahelise solidaarsuse. Saksa kohtupraktikas on analoogne norm ülalpidamiskohtu puhul kohaldamist leidnud, seda olukordades, kus kohus piirab lapse nõuet vanema vastu lähtuvalt vanema võimekusest ülalpidamist anda. Äkki on ka meil aeg tunnistada, et §-l 133 on oma sisu ja eesmärk?

Alustasin suurest ja lõpetasin näiliselt väikesega. Tegelikult on eelmine lõik näide sellest, et ehkki Riigikohus on teinud viimased 30 aastat suurt ja tänuväärset tööd, on suur töö veel teha. Ja see töö ei lõpe kunagi. Rait Maruste ütleb, et Riigikohtu põhitähelepanu nõuavad põhiseaduslikkuse kohtuliku järelevalve ja Euroopa Liidu õigusega seonduvad vaidlused. Nn tavaasjadega peame tegelema ise. Teie tarkade suuniste järgi, austatud Riigikohus.

Katrin Prükk